

Innspill til ny avtale mellom KLD og Enova for perioden 2025 - 2028

Vi viser til innspill fra Norsk Varmepumpeforening på møtet 18. april og sender med dette et notat der vi utdyper hvorfor Enova bør få et energimål. Nasjonale mål for 10 TWh redusert strømforbruk i bygg og 50 % reduksjon i klimagassutslipp i ikke-kvotepliktig sektor må ligge til grunn for ny Enova-avtale. Enova må få et tydelig mandat for hvordan de skal bidra til at Norge oppnår disse målene.

Enova ble opprettet av Stortinget i 2001 for å bidra til omlegging av energibruk og energiproduksjon, og var i mange år et viktig virkemiddel for å fremme mer fornybar energi og energieffektivisering.

Høye kraftpriser og utsikter til svakere kraftbalanse har bidratt til at Stortinget har fattet flere vedtak de seneste årene knyttet til energieffektivisering og Enovas mandat, jf. vedtak 21, 22 og 23 av 16. oktober 2022 og vedtak 507, 508 og 509 av 23. februar 2023. I vedtak nr. 507 står: «*Stortinget ber regjeringen om å endre Enovas mandat slik at det omfatter energieffektivisering for alle sektorer i løpet av våren 2023.*»

Hovedpunktene i Norsk Varmepumpeforening sine innspill:

1. Enova må i avtale for 2025–28 gis et energimål og et tydelig mandat for å kunne gi investeringsstøtte til modne og velprøvde energiltak.

Norsk Varmepumpeforening mener ny avtale må inneholde både klimamål og energimål. Norge vil ikke nå sine klimamål uten bedre kraftbalanse, og energieffektivisering vil derfor være viktig for å kutte klimagassutslipp gjennom elektrifisering. Avtalen må gi Enova anledning til å tilby støtteordninger for både eneboliger og småhus, borettslag og sameier, yrkesbygg og industri. Dette vil gi Enova en større tilslutning og legitimitet, samtidig som hver av disse sektorene har et stort effektiviseringspotensial. Selv om Regjeringen har foreslått et mål om 10 TWh mindre strømforbruk i bygninger innen 2030, mener vi at også kunder som bruker fjernvarme og bioolje må få støtte til å redusere sitt energiforbruk og sine energitgifter. Norsk Varmepumpeforening mener Enova fortsatt må støtte pilotprosjekter, men flere prosjekter må få støtte over tid slik at flere rådgivere og entreprenører blir kjent med løsningene.

I dagens avtale står det: «*Enovas aktivitet skal rettes mot senfase teknologiutvikling og tidlig markedsintroduksjon, med sikte på å oppnå varige markedsendringer.*» Dette er et fornuftig prinsipp når målet er å bidra til teknologiutvikling, innovasjon og endring av markeder. Om vi skal klare betydelig reduksjon av energibruk innen 2030 må dette skje gjennom storskala utrulling av kjent og moden teknologi.

2. Enovas programmer for energikartlegging og investeringsstøtte i boligselskap og yrkesbygg, som ble lansert høsten 2023, må bli mer forutsigbare og sikres finansiering frem til 2030.

Enova har varslet at disse vil bli avviklet i 2026, og det er usikkerhet i markedet om hvor mye midler som er tilgjengelig. Ny avtale må gi Enova mulighet til å videreføre disse programmene minst ut avtaleperioden, mens det er regjering og storting sitt ansvar å sikre at det settes av nok midler til disse og andre programmer.

3. Enovas programmer for eneboliger og småhus må forsterkes, slik at modne og velprøvde energiltak som forbedrer energitilstanden gis investeringsstøtte.

Det finnes flere tiltak som får støtte gjennom Enovatilskuddet, men støttebeløpene for noen av tiltakene er for lave, og det er flere tiltak som i dag ikke dekkes. Ny avtale må gi Enova føringer for en forsterket satsning på eneboliger og småhus, som i dag har et totalt energiforbruk på 40 TWh.

4. Enova må ha forutsigbare og treffsikre støtteordninger for industri og landbruk

Det er et stort potensial for energieffektivisering innen ulike typer industri og landbruk. Programmer for innovasjon, utvikling og uttesting av ny teknologi er viktig, samtidig som det må finnes programmer for bruk av kjent og moden teknologi for å redusere energibruk.

5. Ikke vær redd for gratispassasjerer – dette er et spleiselag for at Norge skal nå sine klimamål

De norske elbilinsentivene har bevist hvor raskt vi kan få til en omlegging ved bruk av en bred virkemiddelpakke og økonomiske insentiver. Denne offensive virkemiddelpakken har hatt en bred folkelig og politisk støtte selv om mange, dog vesentlig færre, ville kjøpt elbil uten alle disse insentivene. For å nå Norges klimamål og mål om 10 TWh mindre strømforbruk i bygninger innen 2030 er det avgjørende å komme i gang raskt med kraftfulle virkemidler. Økonomiske tilskudd må ha et nivå som utløser energieffektivisering tilsvarende målene som besluttes, og støttenivåer, krav og innretninger kan justeres etter hvert som måling av resultatene blir fulgt opp.

Gratispassasjerer er et vanlig motargument mot økonomisk støtte. Mange energiltak har lang levetid, og tiltak med en tilbakebetalingstid på over 10 år kan være både privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomme. Men all erfaring tilsier at de blir gjennomført i alt for liten grad. På kort sikt bidrar gode støtteordninger sammen med andre virkemidler til lavere strømgjeldninger for de som gjennomfører tiltakene, og på lengre sikt bidrar det både til å forbedre kraftsituasjonen og til å muliggjøre utslippskutt. Økonomisk støtte bør derfor sees på som en investering som vil bidra til bedre kraftbalanse, mindre naturinngrep, og større folkelig tilslutning til å gjennomføre klimakutt.

Energieffektivisering er et viktig klimatiltak

Ulike analyser viser at Norge styrer mot et lite kraftoverskudd eller kraftunderskudd i 2030. I NVE sin basisframskrivning vil kraftoverskuddet reduseres fra 21 TWh i 2022 til 1 TWh i 2030.

Miljødirektoratet har pekt på mangelen på strøm som den største barrieren mot å realisere utslippskutt. Analysen til Miljødirektoratet fra april 2024 viser at hvis alle tiltakene gjennomføres, med den innfasingen som er lagt til grunn, vil kraftbehovet øke med inntil 27 TWh i 2030 og 43 TWh i 2035 sammenlignet med forbruket i 2022. Det økte kraftbehovet kan enten komme fra ny kraftproduksjon eller fra energieffektivisering.

Å bygge ny fornybar kraft tar tid. Statnett, NVE og andre tunge fagmiljøer forventer lite ny utbygging av vindkraft på land og vannkraft frem mot 2030. Havvind vil bidra først etter 2030.

Energieffektivisering kan raskt og konfliktfritt bidra til å løse kraftkrisen, og samtidig bidra til at vi når våre klimamål. Energieffektivisering kan gi en rask effekt fordi dette ikke er avhengig av konsesjonsprosesser, utbygging av nett eller teknologiutvikling. Derfor anbefaler også Energikommisjonen å prioritere nettopp energieffektivisering.

Det er et stort og veldokumentert potensial for energieffektivisering i bygg

SINTEF og Skanska har beregnet at tilført energi til bygg kan reduseres med 13 TWh innen 2030, og med hele 42 TWh innen 2050¹. Arnstad-utvalget² som leverte sin rapport i 2010 mente det var realistisk å redusere energibruken til drift av bygg med netto 10 TWh pr. år innen 2020. Beregninger gjennomført av NVE viser at det er et stort teknisk og samfunnsøkonomisk potensial for energieffektivisering i bygg³. Tiltak innen oppvarming kommer i tillegg, slik som omlegging til varmepumper. Energikommisjonen mener det er realistisk med økt bruk av omgivelsesvarme gjennom varmepumper på i størrelsesorden 6-11 TWh innen 2030.

Energieffektivisering skjer ikke av seg selv

Det er positivt at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 la frem en handlingsplan for energieffektivisering, og at regjeringen styrker NVE med økte ressurser til å følge opp regjeringens satsing på energieffektivisering. Handlingsplanen til regjeringen består av økonomiske, regulatoriske og pedagogiske virkemidler. Økonomiske støtteordninger er kraftfulle ved at de reduserer en av de viktigste barrierene for mange energitiltak, som er høye investeringskostnader. Informasjon og kompetansetiltak er også viktig, og i stor grad supplerende til de regulatoriske og økonomiske virkemidlene.

Energikommisjonen er i sin rapport veldig tydelige på at energieffektivisering ikke skjer av seg selv, og at det trengs nye virkemidler og ny politikk for å utløse potensialet. Kommisjonen mener det må gjennomføres et nasjonalt effektiviseringsløft for boliger, flerbolighus og yrkesbygg med en tiltaksperiode på 7 år (til 2030) for å få fremdrift i effektivisering av bygningsmassen.

Sintef og Skanska sier i sin analyse at det er behov for årlige investeringer på 18 milliarder for å redusere energibruk med 13 TWh innen 2030 (inkludert solkraft på bygg). Av disse 18 milliardene må myndighetene bidra med 4 – 5 milliarder i økonomisk støtte.

Hvite sertifikater, energispareforpliktelser, momsfratak, eller skattefradrag for enøk er ulike tiltak som om ønskelig kan supplere eller erstatte dagens ordninger gjennom Enova, men utredninger og eventuell introduksjon av slike virkemidler vil ta tid. En forbedret energimerkeordning for bygg, grønne lån, EUs taksonomi og reguleringer som TEK kan samspille med gode støtteordninger, men dette er ingen forutsetning for at Enova skal styrke sin innsats for energieffektivisering.

Støtte til varmepumper

I likhet med for andre energitiltak mener vi det er viktigst å gi støtte til de varmepumpesystemene som har høyest investeringskostnad og lengst tilbakebetalingstid. Dette er i hovedsak væske-til-vann-varmepumper og luft-til-vann-varmepumper. Vi mener støtteandel for eneboliger og småhus må være minimum 20 prosent av investeringskostnadene og støtteprogrammer bør fremme varmepumpesystemer med høy kvalitet og høy energieffektivitet. Luft-til-luft-varmepumper er et velfungerende marked som i utgangspunktet ikke trenger støtte, men det er en rekke lavinntektsfamilier som ikke har råd til disse selv om investeringen er nedbetalt på få år. Enova bør i samarbeid med Husbanken tilby finansieringsordninger for lavinntektsfamilier der luft-til-luft-varmepumper bør være et aktuelt tiltak.

Rolf Iver Mytting Hagemoen og Bård Baardsen | Norsk Varmepumpeforening | river@novap.no

¹ ZEN REPORT No.50, ZEN Research Centre, 2023

² KRDS arbeidsgruppe for energieffektivisering av bygg, 2010

³ Underlag for langsiktig strategi for energieffektivisering ved renovering av bygninger, NVE, 2022